

76 מו ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורתם ברית עולם: וביני ובין בני ישראל אות הוא לעולם כי ששבת ימים עשה יהוה

אתקמלא יתקמלא: מו ושמרו בני ישראל ית שבתא קמעבד ית שבתא קדריהון קים לעלם: ו בין מימרי ובין בני ישראל את היא לעלם ארי שפא יומין עבד ית

אור החיים

השבת למרגוע הגוף ולעונג אשר יתענג אלה ללד עשיית מצות השבת" ואלא לחכמת המורגשות. עוד יראה על דרך אומרים ז"ל (יומא פ"א) שצריך להוסיף מחול על הקודש ולא לימנע ממלאכה אחר שיגיע ויהנוג'ן יום השבת אלא לריך להכין עצמו בקדושת שבת וילא כחתן לקראת כלה ויהיה יושב ומשמר עד שיגיע השבת לעשותו פירוש לקיים מעשים הלריכין בוי"ה. עוד יראה בצאומרו לעשות את השבת כי מה שמוסיף מחול על הקודש יסכים ה' לקרותו שבת ונמלא זה האיש עושה שבת ממש כי שעות מיום ו' וגם שעות מיום א' שהם חול בני ישראל עושים אותם שבת. עוד יראה על דרך אומרים ז"ל (צ"ר י"א) אמרה שבת לפני הקב"ה לכלם נחת בן זוג ולי לא נחת בן זוג אמר לה הרי ישראל וכו' ע"כ, הגה כי השבת חסר פרט א' מפרטי השלימות ותיקונו הוא על ידי שישמרוהו ישראל, והוא אומרו ושמרו בני ישראל את השבת מה טעם לעשות את השבת לשון תיקון שבזה יתקון מעשהו של שבת ונמלא לו בן זוג. עוד יראה שצריך לשמור את השבת לכל יהיה צו דבר חול בין ממנו בין מהזולת ולא יאמר אדם די לי צמה שגשומר עצמו מחללו ואם יתחלל מהזולת מה צדק אלא לריך שיהיה שומר אותו לכל יתחלל כמו ששומר גנו ופרדסו" וכלל גדר זה שישתדל לשמור לכל יבא לידו דבר שוגג שיתחלל צו שבת על דרך אומרים ז"ל (שבת י"א). לא יקרא לאור הנר וכל הסויגים והשמירות לכל יתחלל שבת אפילו צמליאות שהוא

אור בהיר

אחת, כמו כן נאמר כאן. (צ"ג) ועשה יומר מכדי לרכו לאותו יום פטור, וכל המאמר נאמר לדיוק, שנאופן זה פטור. (צ"ד) פירוש כוונתן כחפץ צו ומה שתלפס עליו, לא יהיה אלא לקיים מצות השבת. (צ"ד) וזה פירוש לעשות, שאם ישמור אותו מוקן ומזומן, אז כשיבא השבת יהיה מיכן לעשות מצוהו, שהרי עשה כל ההכנות מקודם. (צ"ד) שלא יהיה נפסד גם מהזולת.

1 פטור עליהם: ז מכל שאר: בגדר עשיה, שלך לפניך שכ הוא על פי ד: אדם ולא עבר והעמידוה צו ע"כ, וכמו כן לידו של מלאו מלאכות הרצ המחוצר וצפ שהאדם רגיל והוא נשמר מ יראה להיות הסברה לומר שבת, לזה נז' דוקא בני ישראל אומה ולשון, נשמע שבת ל מבני ישראל (סנהדרין ג' מיעטם הכחו על זה הדרך אפ כשישמרו אפ אלא גם אם והוא אומרו הכחוצ כאילו ששמר אפילו העולה לו א כאן. עוד יר שבתותיו כי לו ביאר הכחוצ

צ"ז) וזה פירוש המחשבה, כגון שמירת שבת. וכל החילוק בין יומא פ"ה וש"ט

אזעור אג הפגה לצור וגם - השפגה קדאר הגרה צו יום השגה

אור החיים

גם כן ויאמרו אם היה מודיעם נשמה יתירה היו מקבלין שבת ולא לעשו עליה, ונראה כי לזה נחכמו רבותינו ז"ל (שבת י"ז) ואמרו מתנה טובה וכו' פירוש כי אין דבר זה אלא בגדר מתנה אשר נהרסה ה' לתת לעמו ואינה שטר שיצאו בטענה האומות כזכר כי אין דרך לומר למה לא נחת לנו מתנה גם אנחנו^א, עוד תמצא כי כבר קבלו ישראל עליהם שמירת שבת קודם נתינת נשמה יתירה^ב, ומעשה עושה יעשו כל האומות על השבת ועינינו רואות^ג. וענין נשמה זו היחירה רמזו מקומה רבותינו באומרים מתנה טובה צדיק גנזי וידוע הוא מקום הנקרא גנזי המלך שהיא צחינת עולם עליון ונשמה זו מתמצה שם הוא ולזה תקרא שבת כאומרים ושבת שמה כשם העולם שממנו הוא שנקרא עולם שכולו שבת (ר"ה ל"א), ועולם זה אין בו עלצון ועליו לא בא כדצריהם בו אלא עוגג ושמחה, ולזה לזה ה' להרחיק ביום שבת כל אוחס צחינות החול המלאכה והעינוי כי באחת מהנה תגעל הנשמה משבת בקרב איש, ולזה תמצא שיעקר איסור הזהרת מלאכות שבת ביאר ה' שהם במחשבה באומרים (בילת י"ג) מלאכת מחשבת אסרה תורה ואפילו דיבור של חול אסור (שבת קי"ג): דכתיב (ישעי' נ"ה) ממלאה חפץך ודבר דבר והכל לך תוספת נשמה העליונה לעשות לפניה כסדר עולם שצאה ממנו, והוא מה שזכר ה' באומרו ושמרו בני ישראל את השבת פירוש נשמה הנקראה שבת^ד ותכלית שמירה זו היא השגת עולם ששמו שבת והוא אומרו לעשות את השבת, וחדע כי מן הנמנע החלטי שישג אדם עלות לעולם עליון זולת באמצעות השגת ענף ממנו בהיותו בעולם הזה, ולזה אם לא ישיגו ישראל צחינת נשמה זו אין בהם יכולת לעמוד בגדר עליון, והוא אומרו

לעשות את השבת פירוש שבאמצעותו תעשו לכם את השבת שתוכלו השג עמוד שם ולהחענו נפשם בגנזי עליון, ואמרו לדורותם כי שם יתקבלו כל דורות בני ישראל שהיא צחינת עולם הבא. עוד יראה לשון דירה ולזה כתובה חסירה בלא וא"ו והם דצרינו שירמזו אל מקום דירת הנשמות והוא עולם המקווה שכרת ה' צרות לתתו לנו, והוא אומרו צרות עולם, ואולי שרמז באומרו צרות עולם לתרי"ג מלות שחשבון צרות עולה בו תרי"ג וכולם תלויים בשבת הרי תרי"ג, ולזה סמך תיבת צרות לעולם לומר כי על ידי שמירת שבת הוא מקיים כל תרי"ג מלות שהוא שקול כנגדם והנה עולמו^ה. ואמרו ציני וציני בני ישראל פירוש אין זר אתנו בעולם הלו, ואולי שגם המלאכים לא ישבו במסיבתינו בעולם זה כי הוא למעלה מעולם המלאכים, ועל דרך אומרו (במדבר כ"ג כ"ג) כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, ואז"ל (במדבר כ"ו) שהמלאכים ישאלו לישראל הקרובים לאל מה פעל. עוד יראה ציני וציני בני ישראל יהיה סוד הדברים האמורים ולא ידעם אדם בעולם, והוא מאמרים ז"ל שאמרו נשמה יתירה לא אודעינהו כי אין חפץ לה' שידעו האומות חתרי אל חי, והוא אומרו (תהלים קמ"ז) חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי ואז"ל (חגיגה י"ג): וכו'. ואמרו אוח הוא לעולם פירוש כיון שכל זה יהיה סוד לישראל ולא יגלו הדבר אם כן הבא לישראל על מנת היום מה יום מימים מה אוח נעשה בו לעשות בו כל השינויים מה תהיה תשובתנו אליו, לזה אמר אוח הוא לעולם פירוש שיהיה נגלה לצאי עולם כי שש ימים וגו' וציוס השביעי שבת וגו' טעם זה יהיה נגלה לזולתינו ועם בני ישראל טעמים כמות

עמם תחום באולרות החיים: L

אור בהיר

דצרי המחבר ז"ל, וגם בספר מנחת חינוך חלק א' דף נ"ב ראינו תירוק נכון. ועיין עוד בשו"ת מנחת אלעזר ח"א סימן ט' שכתב שכל זה הוא לר' שמעון בן מנסיא, וזה נכון מאוד, אבל מה שחמה על האוהב ישראל תמוה בעיני, שלא עלה על דעתו הן ללרף ב' דברים ולומר שגם האוהב ישראל הן בשיטת ר' שמעון בן מנסיא, ואין עוד תמוה, וכמעט צרי לי שכן הימה דעתו ז"ע. קב) וכי מי שאין המלך נתן לו מתנה אין צריך לקיים גזירותיו בתמיה. קג) ואפשר שאם היו מקבלין עליהם את השבת גם להם היה נשמה יתירה. קד) כאשר יקבלו עושים. קה) שמרו אותה שחבוב בכל שבת. קו) פירוש על ידי שמירת צרי"ת קנה

שמיא שביעה

לשמיני וכו' לשון נופש בהרגיעו מ כ"ח לא ייע מנוחה לע לשמוע (מכי מוקדם ומו מלאכת הן בתמוה נשך שניו נסחאות קרה, ודומי מקומו: בו הגשמי (עשה ושהה שם מ' יום עד יוה"ו שהלא קודם העגל כל זה אחר יוה"כ צ פ"י כשיש לו והכרתו של ר באו לכפרת נ לכפרה וכו' ו שבר משה הל ללוחות ולהשי הוא על הסד כדי קן לשבו גדולה כו וד שהלוי למשה "מאתכס" ד מקדש ושכנה לשכון בתוך וחנוכת אהרן

יח. וית

שְׁמִיָּה וַיַּת אֶרְעָא וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה שַׁבַּת וְנָה: יָה וַיְהִי הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת וַיִּנְפָּשׁ: לְ שְׁנֵי יָה וַיִּתֵּן

רש"י

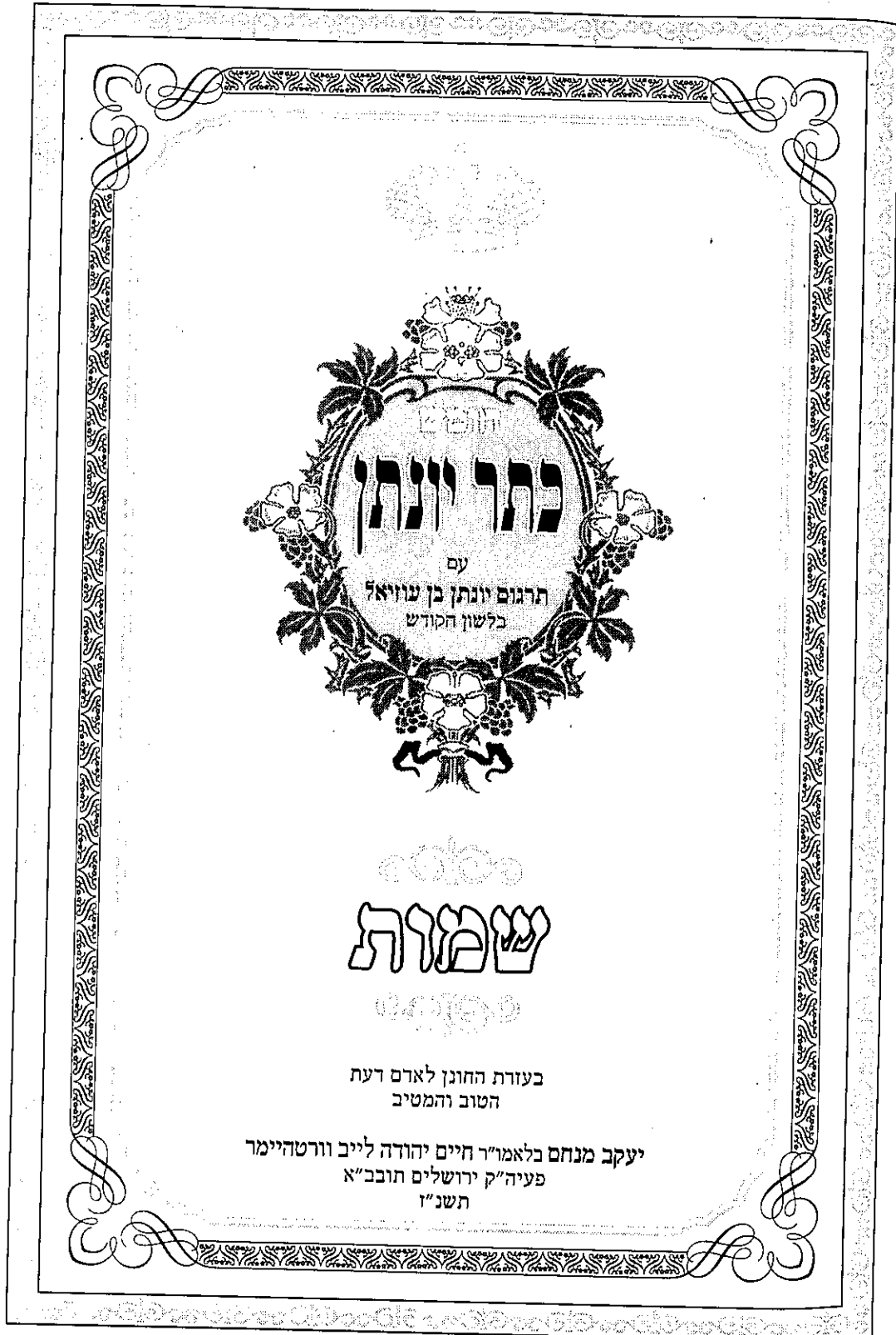
לקט בהיר

לשמי"י וצמלותי: (י"י) וינפש. כתרנו ונח"י, וכל לשון נפש הוא לשון נפש, שמשיב נפשו ונשימתו^(כ) בהרגיעו מעורח המלאכה, ומי שכתוב בו (ישעי"ה מ"ב) לא ייעף ולא ייגע וכל פעלו במאמר הכתיב^(כ) מנוחה לעמו, לשבר* האזן מה שהיא יכולה לשמוע (מכיל"י א: (יח) ויתן אל משה וגו'. אין מוקדם ומאוחר בחורה, מעשה העגל קודם לזווי מלאכה המשכן ימים רבים היה^(כ), שהרי צ"י צממו נשתברו הלוחות וציוס הכפורים נתרלה שניו נשחאות * לשכך - לטבר.

קרה, ודומה כמי שאין נפשו על מכונו ומקומו וכמי שאין לו נפש, ואחר שנת נחארך נשימתו וכאילו שג נפשו על מקומו: (כו) פי' זה לכתוב, ותיבת לשבר נשי"ן שמאלית והוא מחלף בצמ"ך מלשון סברא, כלומר מסביר הכתוב לאזן הגשמי (עשה לו משל) כדי שחולל לשמוע פי' להבין: (כז) צו' בסיון מיד אחר מתן תורה עלה משה לקבל לוחות הראשונים ושהה שם מ' יום עד י"ז צממו ששבר הלוחות ועשה משפטים בעם, ושזב עלה צ"ח או צ"ט צממו והיה שם צ' פעמים מ' יום עד יוה"כ, א"כ פשוט הוא שפרשת ויקהל שזוהי מרע"ה לישראל לעשות המשכן היא על הסדר והיה אחר מעשה העגל, שהלא קודם יוה"כ אי אפשר, אבל דעת רבינו שגם הזווי מן הקב"ה למשה דהיינו פי' תרומה, תזוה, כי חשא עד מעשה העגל כל זה היה אחר מעשה העגל, דהיינו סוף מ' יום השלישי ציוה"כ שנתרלה הקב"ה לסלות על מעשה העגל, או היה אחר יוה"כ בזהו של משה אשר נטע חוץ למחנה, והגם שנכתב קודם העגל, כבר ידענו שאין סדר מוקדם ומאוחר בחורה, פי' כשיש צורך וכוונה אחרת אין התורה מקפדת לכתוב המאורעות על הסדר ונכתב קודם מה שהיה מאוחר, וכן להפך, והכרחו של רש"י לומר כן, מלבד מה שהוא הולך לשיטתו שצביא כמה מאמרי חו"ל המעידים על זה כגון ששקלי האדנים באו לכפרת עון העגל, גם בכלל בנין המשכן והשראת שכנימו יחב' עדות שנמחל להם העון, גם קרבנות של מלואים שננטו לכפרה וכו' וכו' חוץ מכל זה יש להוכיח שבמ' ימים הראשונים לא זוהו הקב"ה על מעשה המשכן, שהלא אחר מ' ימים האלו שבר משה הלוחות מפני שלא היו ישראל ראויים לקבלם, והמגיד מראשית אחרית היאך אפשר שזוהו קודם לזה להכין מקום ללוחות ולהשראת שכנימו, ואחר י"ז צממו כ"ש שלא זוהו עד יוה"כ שנתרלה להם, ועוד אם נאמר שכל מה שנכתב עד כאן הוא על הסדר, א"כ היאך ידע משה אחר יוה"כ שראויים ישראל לזווח להם על המשכן, הלא אפשר שהסליחה לא היתה עד כדי כך לשכון בנייהם, כי הלא תראה שלוחות השניים המחין עד שאמר לו הקב"ה שיצא ויקבלם, וכ"ש בנין המשכן חיבה גדולה כזו ודאי שלא היה עושה מדעמו בלי שזוהו לו הקב"ה אחר שנתרלה (רא"ם), ודע שזוה"ק דף קצ"ו. איתא הפך זה שהזווי למשה היה קודם מעשה העגל לזה היה נכלל צווי גם הערב רב, אבל משה כשזוהו להם היה אחר העגל לזה אמר קחו "מאתכם" דוקא, וכדי שלא יהיו מדרשים חלוקים אפשר להשוותם ולומר שהכל מודים שראשי פרקים כגון פסוק ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם וכן מה שהראה הקב"ה למשה הקדשים והמנוחה וכו' זה היה מיד אחר קבלת התורה שנתאוהו כביכול לשכון בתוך צווי עם קרובו דוגמת מקדש של מעלה, אבל גם זאת הכל מודים שפרטי הדברים, ובפרט קרבנות המלואים וחטוכת אהרן וצניו ובגדיהם וכו' היתה סוף מ' יום האחרונים, וזוה אפשר לתת טוב טעם על שינוי הסדר, שמאחר שהתחיל לומר צורך המשכן בכלל גמר כל ענינו ופרעיו מבלי להפסיק במוכו (מ"ל):

אור החיים

יח. ויתן וגו' ככלותו. לריך לדעת למה הפסיק צהודעת הזמן שהיה לו לומר ויתן אל משה שני לוחות ככלותו או היה לו להקדים ככלותו קודם צין זכרון הנתיבה לזכרון דבר הניתן

שמורת

בעזרת החונן לארם דעת
הטוב והמטיב

יעקב מנחם בלאמור חיים יהודה לייב וורטהיימר
פעיה"ק ירושלים תובכ"א
תשנ"ז

קודשא היא לכוון
 מחללה אתקטלא יתקטל
 ארי כל דייעבד בה עבידא
 וישתצי אנשא ההוא מגו
 עמיה: טו. שתא יומין
 יתעבד עבידא וביומא
 שביעאה שבת שבתא
 קודשא קדם יי כל דייעבד
 עבדתא ביומא דשבתא
 אתקטלא יתקטל:
 טז ויטרון בני ישראל ית

השבת כי קדש הוא לכם
 מחלליה מות יומת פי כל העשה
 בה מלאכה ונכרתה הנפש
 ההוא מקרב עמיה: טו ששת ימים
 יעשה מלאכה וביום השביעי
 שבת שבתון קדש ליהוה כל
 העשה מלאכה ביום השבת מות
 יומת: טז וישמרו בני ישראל את ->

שא:
 ותא
 ומיא
 דתך
 יי
 ואת
 דאל
 יומי
 ארי
 ימרי
 מדע
 כון:
 ארי

דתך
 ראל
 ימרי
 ית

זים]
 גור:
 ומרו
 א יי
 הרג

ריוז
 אכין
 לאכח
 אוח
 אנחילי
 דעת.

יונתן בן עוזיא

שבתא ארום קודשא היא לכוון דיפסינה איתקטלא יתקטיל ארום כל
 מאן דייעביד בה עבידתא וישתצי בר נשא ההוא מעמיה: טו שיתא
 יומין יתעביד עבידתא וביומא שביעאה שבת שבתא קודשא קדם יי
 כל מאן דייעביד עבידתא ביומא דשבתא אתקטלא יתקטיל במטלות
 אבנין: טז ויטרון בני ישראל ית שבתא למעבד תפנוקי שבתא לדריהון

כתר יונתן

יהרג כי כל מי שיעשה בה מלאכה ויכרת בן אדם ההוא מעמיו:
 טו. ששה ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון קודש לפני
 יי כל מי שיעשה מלאכה ביום של שבת הרג יהרג ברגימת אבנים:
 טז. וישמרו בני ישראל את השבת לעשות תפנוקי שבת לדורותם ברית

רש"י

האומות זה כי אני ה' מקדשכם: זכר מלאכה אפי' אוכל נפש וכן יוה"כ
 (יד) מות יומת. אם יש עדים והמראה: שנאמר בו שצמ שצמון היא לכם אסור זכר
 ונכרתה. זלא המראה: מחלליה. הנוהג: מלאכה אבל יום טוב לא נאמר בו כ"א
 זה חול נקדושתה: (טו) שבת שבתון. ציום הראשון שצמון וציום השמיני שצמון
 מנוחה מרגוע ולא מנוחה עראי: שבת אסורים זכר מלאכה עבודה ומומרים
 שבתון. לכך כפלו הכחוצ לומר שאסור זכר מלאכה אוכל נפש: קדש לה'. שמירת

השבת לעשות את השבת
 לדורתם ברית עולם: יי ביני ובין
 בני ישראל אות הוא לעולם כי
 ששת ימים עשה יהוה את
 השמים ואת הארץ וביום
 השביעי שבת וינפש: ל שני
 יח ויתן אל משה ככלתו לדבר

יונתן בן עוזיאל

שבתא למעבד ית שבתא
 לדריהון קים עלם: יי בין
 מימרי ובין בני ישראל
 את היא לעלם ארי שתא
 יומין עבד יי ית שמיא
 וית ארעא וביומא
 שביעאה שבת ונח:
 יח ויהב למשה פד שיצי
 למללא עמיה בטורא
 דסיני תרין לוחי סהדותא

קיים עלם: יי בין מימרי ובין בני ישראל את היא לעלם ארום בשיתא
 יומין פרא יי ושכליל ית שמיא וית ארעא וביומא שביעאה שבת ונח:
 יח ויהב למשה פד פסק למללא עמיה בטורא דסיני תרין לוחי סהדותא

כתר יונתן

עולם: יי. בין מאמרי ובין בני ישראל אות היא לעולם כי בששה ימים
 ברא יי ושיכלל את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת ונח:
 יח. ויתן למשה כאשר פלה [גמר] לדבר עמו בהר של סיני שני לוחות

רש"י

קדושתה לשמי ובמלותי: (יז) וינפש. כתריו ונח וכל לשון נפש הוא לשון נפש שמישיב נפשו ונשימתו צהרגיעו מטורח המלאכה ומי שכחצו בו לא ייעף ולא ייגע וכל פעלו במאמר הכתיב מנוחה לעצמו לשצר האוזן מה שהיא יכולה לשמוע: (יח) ויתן אל משה וגו'. אין מוקדם ומאוחר בתורה מעשה העגל קודם לצווי מלאכת המשכן ימים רבים היה שהרי ציוו תמוז נשתצרו הלוחות וציום הכפורים נתלצה הקב"ה לישראל ולמחרת המחילו צנדצת המשכן והוקם באחד בניסן (ל"ע טוצא דילמא הכל כסדר וצווי הקב"ה למשה היה בארבעים ימים

הראשונים טרם עשותם העגל וקודם רדתו מההר עשו העגל ומשה לא הגיד לישראל צווי המשכן עד למחרת יום הכפורים שהיו ישראל מרוצים להקב"ה. וכן הוא צהדיא צוהר ויקהל אשר על כן צצווי הקב"ה כתוב מאת כל איש דהיינו גם ערב רצ כמו שדרשו רבותינו ז"ל איש איש מלמד וכו'. ומשה צצווי אמר לישראל קחו מאתכם דייקא ולא מערב רצ לפי שהם גרמו צנוקים וק"ל): ככלתו. ככלתו כתיב חסר שנמסרה לו תורה צמתנה ככלה לחתן שלא היה יכול ללמוד כולה צומן מועט כזה. ד"א מה כלה מתקשטת ככ"ד קשוטין הן האמורים כספר ישעי

לוחי אבנא
 באצבעא דיי: א
 עמא ארי אוחר
 למחת מן טורא ו:
 עמא על אהרן ואמ
 קים עבד לנא
 דיהכין קדמנא א

לוחי דאבן ספיר
 באצבעא דיי: א
 ואתכניש עמא עד
 ואטעינן וחדר לנ
 קדמנא ארום די
 בטורא דאשא כ

העדות לוחות ש
 כתובים באצבע ע
 ויתאסף העם על:
 והטעם וחזר ללב
 אשר יסע לפנינו

אף מ"ח צריך להיות
 לדבר אתו. החקים
 המשפטים: לדבר את
 שומע מפי הגבורה
 ההלכה שניהם יחד:
 שהיו שתיהן שוות:)
 כתריו ונח לשון איחור
 עד צוש כי כשעלה כ
 לקוף ארבעים יום אכ

אלמא דעליית משה וירידתו ועליית אהרן עמו שנית הכל בהשכמה דחד יומא הוי ודו"ק ועיין לקמן:

בתוספות כד"ה דבהשכמה עלת אליבא דר"ע איירי עכ"ל. נראה בכוונתן דדוקא אליבא דר"ע דאיכא נפקא מיניה לדינא בהנך דרשות לענין פולטת דבעינן ה' עונות א"כ שפיר שייך הנך דרשות דרב אדא, משא"כ לאינך תנאי דפליגי עליה בדינא דפולטת א"כ הך מלתא דבהשכמה עלת נמי לא איצטריך כלל כיון דלא נ"מ מידי:

[פו, ב]

בגמרא אמר רבי חייא בר' אבא אמר רבי יוחנן וזו דברי וכו' אבל חכמים אומרים שש עונות שלימות בעינן. כך הנוסחא בכל הספרים שלנו לפי שיטת רוב הפוסקים ולכך הוצרך רש"י לפרש דחכמים כו' יוסי ס"ל ולית להו שטבלו כליל השבת וכו', אבל גירסת הרמב"ם וסייעתו דחכמים אומרים ג' עונות שלימות בעינן וא"כ לפ"ז הני חכמים סברי כרבנן דר' יוסי דבששה בחודש ניתנה התורה, ולכאורה סוגיא דעלמא כוותיה שהרי אנו עושין חג השבועות בששה בחודש ואמרינן בו זמן מתן תורתינו והיינו כרבנן דרבי יוסי וכבר הרגיש בזה המג"א [בסימן תצ"ד] דלפי שיטת רוב הפוסקים דקיימא לן דלענין פולטת שש עונות שלימות בעינן, וא"כ קשה היאך אנו אומרים זמן מתן תורתינו בשבועות שהוא ששה בחודש ונדחק ליישב ע"ש²⁹⁴, ולענ"ד נראה ליישב לפי מאי שמצאתי בלשון הירושלמי²⁹⁵ דשמעתין דזעירי אמר משמיה דר' יוחנן דטעמא דחכמים דבעינן שש עונות שלימות היינו משום דכתיב זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו ש"ז מה זב בג' ימים אף ש"ז בג' ימים, ולפ"ז צ"ל דאע"ג דזב אמרינן בתחילתו מקצת היום ככולו אפ"ה לענין פולטת ש"ז בעינן ג' ימים מעת לעת שלימים, והיינו כדפרישית דלענין פולטת בסברא תליא מילתא כל זמן שאינו מסרחת כדאמרינן בסמוך, וא"כ שפיר מצינן למימר דחכמים דהכא במימרא דר' יוחנן נמי כרבנן ס"ל דבתרי בשבתא איקבע ירחא, אלא דסברי דבד' בשבתא אמר להו מצות הגבלה ומצות פרישה וכדמשמע פשטא דקרא דמצות פרישה מקמי קבלה כתיב, וסברי נמי דבהשכמה עלת ובהשכמה ירד ולעולם דבששה

בחודש ניתנה התורה, וע"כ יש לנו לומר כן כיון דר' יוחנן דאיהו מריה דשמעתין מפרש להדיא בירושלמי דעיקר ילפותא דשש עונות היינו מהקישא דש"ז לזב כן נראה לי נכון, ובזה אתי שפיר נמי בהא דפליגי ראב"ע וחכמים היינו משום דחכמים דרשי הקישא דש"ז לזב דזב בעל ג' ראיות איירי וראב"ע סבר דלזב בעל שני ראיות איתקש וממילא הוא דפליגי נמי בענין מצות הגבלה ופירשו למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ועיין עוד לקמן ודו"ק היטב²⁹⁶:

דשם אמר רבה דכו"ע בר"ח וכו' וכדו"ע בשבת נתנה תורה כתיב →

הכא זכור את יום השבת וכו'. ולכאורה יש לתמוה במאי דמשמע הכא דר' יוסי אית ליה נמי הך ג"ש דזכור זכור, ולמאי דמסקינן לקמן דלר' יוסי הוסיף משה יום אחד מדעתו וא"כ בתחילה היה בדעת הקב"ה ליתן התורה בע"ש, וכ"כ רש"י ותוספות דהיום כמחר אינו דרשה גמורה דלעולם בד' בשבת אמר הקב"ה ליפרוש היום ומחר ממש שהם ד' וה' א"כ הוי כשינוי בכתב הלווחות שכתוב בהם זכור ומשמעו דבשבת עצמו נמי לא, ואפשר דאין ה"ג והיינו דאמרינן בעלמא זכור ושמור כדבור אחד נאמרו דלפי מאי שחשב הקב"ה ליתן התורה בע"ש היה לו לומר שמור את יום השבת, ולאחר שהסכים לדעת משה ליתנה בשבת הוצרך לומר גם כן זכור משום הך ג"ש כדי לחלוק כבוד למשה, ונ"מ נמי לדינא לדורות לענין פולטת לר"ע כדאית ליה ולחכמים דא"ר יוחנן כדאית להו כדפרישית בסמוך כן נראה לי כפתור ופרח²⁹⁷:

בתוספות כד"ה וכתיב התם החודש הזה לכם תימא דבפ"ק דפסחים וכו' עד סוף הדיבור. עיין מה שכתבתי בזה שם בחידושי פסחים [ו, ב] באריכות:

[פו, א]

בגמרא בתלתא אמר להו מצות הגבלה. ופרש"י דאע"פ דמצות הגבלה כתובה אחר מצות פרישה אפ"ה קודם לכן נאמרה וכו' דכתיב בסיפא דקרא ויגד משה דברי העם וכי מה דברי העם יש כאן אלא מצות הגבלה וכו' עכ"ל. ובחומש [שמות יט, ט] פירש"י דהאי קרא דויגד משה את דברי העם היינו מה שאמרו ישראל שרוצים לשמוע מפי הקב"ה בעצמו וכו', וא"כ לכאורה דפירש"י בחומש סותר

294. ועיין שפת אמת פו ב (ד"ה מה שמקשין) שהאריך בזה, ועיין מנחת חינוך מצוה ש"ט, ועיין שר"ת הריב"ש סימן צ"ו (הוצאת מכון ירושלים בהערות שם). 295. נ"ב ז"ל הירושלמי מה תורת הזב עד ג' ימים אף תורת ש"ז עד ג' ימים ע"כ והכוונה פשוטה דמה בראיית הזב משכחת שיהיה בשש עונות כגון שהראיה הראשונה היתה בתחילת יום א' והראיה השלישית בסוף יום ג' הרי ששה עונות כמו כן בפולטות ש"ז טומאתה אף כשהפליטה היא סוף עונה ששית לשימושה ובוה סרה הוכחת המחבר (ברוך טעם). 296. ובהגהות ברוך טעם לחידושי רבינו כתב ז"ל הירושלמי, מה תורת הזב שלשה ימים אף תורת שכבת זרע עד שלשה ימים, ע"כ. והכוונה פשוטה דמה בראיות הזב משכחת שיהיה בשש עונות כגון שהראיה הראשונה היתה בתחילת יום א', והראיה השלישית בסוף יום שלישי הרי שש עונות, כמ"כ בפולטת שכבת זרע טומאתה אף כשהפליטאה היא סוף עונה ששית לשימושה, ובוה סרה הוכחת המחבר, (ועיין שפת אמת בסוגיאין בביאור השיטות, וע"ע בצ"ח בסוגיא). 297. ובחתם סופר (ד"ה מה להלן) כתב דברי רבינו אינם מבוררים לענ"ד, "אלא דאין במשמעות זכור ע"י עיצומו של יום אלא מכח מסירת הגז"ש שנמסרה זכור וזכור מהתם, ואילו נתנה תורה בע"ש לא היה מוסר הגז"ש ולא היה משמעותו עצומו של יום", ע"כ.

כ"י יג"ל רמ"ז רמ"ה
מכון המאור

ששמחת הגוף יהיה הכל לשם שמחה לה'. ומה שהוא ענין חג השבועות; הוא ענין יום שבת המורה העל שבת הגדול הנצחי שכולו שבת. ובכולם בעיני נמי לכם, רצה לומר, יקיים לכם, אבל יהיה התכלית לה'. וזהו לשון 'נמי' שאמר. ולפי סוד הזה, יובן גם כן מה שאמר, הכל מודים בעצרת דבעיני נמי לכם. וקשה, מאן מודים — רבי אליעזר, אם כן מה זה שאמר 'הכל מודים'. אלא רמו גם על רבי יהושע שאמר חלקהו, חצי לה' וחצי לכם, מודה גם כן בעצרת דשבועות ובשבת, שיהיה ה'לכם' נמי, כלומר, מפל, כי תכליתו יהיה לכם לה' וכדפרשתי*.

* הגדה"ה

ואל תטעה נשאר יום עונן לומר שלא יהיה תכלית של לכם נשבל לה', צודאי כן הוא, רמו לדבר — כי חצי ידו"ד וחצי לכם עולה כמנין ידו"ד אחד. להיינו, ידו"ד נמלולו — יו"ד ה"א ואלו ה"א, עולה כחצי תיבת לכם, ומנין חצי ידו"ד עולה אחד.

אלל הענין, בעצרת דשבועות הוא הדבר יותר נעלמי, שרומם לשלמות הנלמי, שממש יסוה הגוף לרוממי, והבן.

ק"ב. שם ידו"ד, היה הוה ויהיה, אשר היווה כל ההיות והמציאם בבריאה יצירה ועשיה. ותכלית של כל המתהווה מהויותו הוא האדם, שנעשה בצלם ודמות סוד האדם העליון כתפארת אדם. בראו ויצרו ועשאו לכבודו, כמו שכתוב (ישעיה מג, ז) 'כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו' כי האדם התחתון שהוא אדם קטן, כביכול, כדמות אדם עליון, כדמות אדם היושב על הכסא, כאשר מבואר דבר זה בארוכה בהקדמת תולדות אדם (בחלק א').

ונברא כדמות זה 'לעבדה ולשמרה' (בראשית ב, טו), אלו שנים הם מעשה ותלמוד. עבודה הוא מעשה, וכולל הן לא תעשה והן מצות עשה. ולשמרה זו תלמוד. וכן פירש רש"י פרשת ואתחנן בפסוק (דברים ד, ו) 'ושמרתם ועשיתם', ושמרתם זו משנה, ועשיתם כמשמעו, עב"ל. והכל לכבודו יתברך, כי העבודה כמעשה ובעיון, הכל צורך גבוה לא צורך הדין לבד, כי הוא מתקן השם לכבודו ומקרב אותיות שם ידו"ד. וזה לשון הוהר (ח"ג דף ק"א ע"א), 'ועשיתם אתם' (ויקרא כג, ג), מאי ועשיתם אתם, אלא מאן דעביד פקודי אורייתא ואויל באורחיו, כביכול כאילו עביד ליה לעילא, אמר קודשא בריך הוא כאלו עשאני ואוקמוה, ועל דא ועשיתם אתם, ועשיתם ודאי הואיל ומתערי עלינו לאתחברא דא בדא לאשתכחא שמא קדישא כדקא יאות, ועשיתם אותם ודאי כנגא דא אמר רבי שמעון 'יעש דוד שם' (שמואל"ב ח, יג), וכי דוד עביד ליה, אלא

עד עכשיו שנתרוקן בית המדרש, אז ראה כל תלמידיו, על כן נתן עיניו בהם, כך היו סוברים התלמידים. אמר להם רבי אליעזר, לא לכם אני אומר. אמר זה הלשון, שהוא לישנא משתמע לחרי אפי, על דרך 'אחת דבר [אלהים] שתיים זו שמעתי' (תהלים סב, יב), גילה להם שאין עליהם כועס כהליכה זו, והגיד הטעם למה אינו כועס עליהם, לפי שלא לכם אני אומר, רומזו ל'לכם' של 'עצרת תהיה לכם'. כלומר, אף-על-פי שהבחירה נתונה לה' או לכם, אין אני אומר לכם, אין אני בוחר רק החלק הטוב, דהיינו כולו לה', ואין הענין שהאדם מחויב לעשות ולבחור אחד מהדברים אשר מתאוה לו, אין אני אומר ככאן, אדרבא מי שבוחר בכלול לה', הרי זה משובח, ולפום צערא אגרא, אף שלענין דינא יכול לבחור איזה דרך שירצה. ואפשר שעל כן נתן עיניו בהם, לראות אם כולם שלמים ותמימים כמוהו כמוהם, לבחור בחלק יפה זה כולו לה'. דאם לא כן קשה, מאחר שלא כעס עליהם, אם כן למה נתן עיניו בהם, וקל להבין. לכל זה ביום טוב דעלמא, אבל בעצרת דשבועות, מודה רבי אליעזר דבעיני נמי לכם. וכן בשבת לכבוד התורה, וכן עונג שבת מצוה, ובשבת נתנה תורה.

והנה דקדקו בלשון 'בעיני נמי לכם' ולא אמר 'בעיני חצי לה' וחצי לכם'. אלא הענין, אף שמצוה לשמחה ולהתענג ולהיות לכם, מכל מקום יהיה ה'לכם' נמי והעיקר לה', כי השמחה של לכם תהיה לשם ה', שמחה רוחנית, כי מתן תורה היא, וכן לא איברי שבתות אלא לגידסא (ירושלמי שבת פט"ו ה"ג).

ק"א. ועל-פי מה שכתבתי למעלה, יתבאר סוד הענין יום טוב של פסח ושל סוכות, שהם זכר ליציאת מצרים ולגאולת ישראל, גם עצרת דחג הסוכות רומז על מעלת ישראל על שרי העכו"ם כנודע, וכל גאולה וגאולה היא גאולה גופנית וגאולה נפשית. גאולה גופנית כפשוטה, וגם גאולה נפשית. ועל שם שתי הגאולות, נתנה הבחירה לשמות ולהתענג הגוף או להתענג הנפש. ורבי יהושע סכירא ליה צריך ליצא ידי שניהם, תענוג גופני ונפשי. אבל חג השבועות הרומז ליוכל הגדול עולם הכא הנצחי, וכבר הארכת בהקדמת תולדות אדם (בחלק א') כי הלכתא כרמב"ן (בשער הנמול), ששלימות הנצחי יהיה בגוף ונפש, ודלא כהרמב"ם (בפירוש המשניות סנהדרין, בהקדמה לפרק עשירי) שסכירא ליה, לנפש לבדו. אבל הסכמת חכמי האמת אינו כן, רק עולם הכא שהוא עתה, דהיינו לאחר מות האדם, זהו לנפש לבדו, ונקרא עולם הנשמות. אבל עולם הכא שיהיה אחר התחיה, יהיה לגוף ולנפש. אמנם הגוף יורכך ויהיה כולו אור כמו אור הנשמה, ויהיה הגוף אספקלריא המאירה באופן שהרוחניות תתגבר, והו סוד נמי לכם, כי על כל פנים אור הנשמה עיקר,

תק"ב

לירוק וניסור ימי הברית למשנה ב"ב

מסתרי גאליה גאלה סוף מנין י"ב האלה

בית דפוס

ספר ארץ צבי

אמרות מהורות, דברי מוסר וחסידות
על סדר הפרשיות

מכת"י אשר השאיר אחריו

מרן רבינו הקדוש, גאון אדיר בנגלה ובנסתר

צ"ס"ע, רב פעלים מקבצאל

מוהר"ר אריה צבי פרומר הי"ד

אבר"ק קוזניגלוב

ראש ישיבת חכמי לובלין

חלק ראשון

מהדורה שלישית

נדפס פעוה"ק ירושלם תובב"א

שנת תשס"ז

קטורת מפוגלת לתשובה, כמוש"כ במשנת חסידים. נראה משום דכ' הרמב"ם (פ"ב מהל' תשובה הל"ב) גדר התשובה שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם, והיינו מחמת שכבר היה נפרד מהקדושה פעם אחת, כששב להתדבק קל לו לתזור ולהפריד כיון שכבר היה נפרד, כמו שכתוב בדרשות הר"ן דמה שהיה חס והוקר קל לשוב ולהתחמם כמו שהיה, ע"כ צריך עתה שיהיה קשר חזק מאד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב להיות נפרד. וזה ענין קטורת, לשון קשר, כבוזה"ק (האזינו רפ"ח, א) כל יומין דאתקטרנא בהאי עלמא בחד קטירא אתקטרנא ביה בקוב"ה. וע"כ סגולתה של הקטורת למי שרוצה לשוב באמת, להיות נקשר בהקדושה קשר של קיימא אשר לא ינתק, וזו תכלית התשובה. (תרפ"ז)

74 ושמרו בניי את השבת לעשות את השבת וגו' (ל"א, ט"ו). בתרגום יונתן: למעבד תפנוקי שבתא. נראה לענ"ד לבאר, לפימ"ש השל"ה, אהא דאי' בש"ס (פסחים סח, ב) הכל מודים בשבת דבעינן גמי לכם, מ"ט וקראת לשבת עונג, וכי השל"ה, דטעמא דמילתא כדאמרינן התם, הכל מודים בעצרת דבעינן גמי לכם מ"ט יום שניתנה בו תורה הוא, וכן שבת דבשבת ניתנה תורה לישראל. מבואר מזה חידוש גדול, דהיוב עונג שבת הוא מצד דניתנה בו תורה. ועוד חידוש, אע"ג דשבת קביעא וקיימא, מ"מ יש בו צד קדושה שבאה מחמת ישראל, שמחמתו חיוב עונג שבת, דהרי מה שניתנה תורה בשבת היא ע"י שהוסיף משה יום אחד מדעתו, ומתן תורה שבו גורם ג"כ קדושת שבת, כמבואר בשל"ה, נמצא דיש לישראל ג"כ חלק בקדושת שבת. ודבר זה מתאים עם דברי הפני יהושע (שבת פ"ו, ב) בהא דיליף דבשבת ניתנה תורה מגזירה שוה זכור וזכור, והקשה הא הקב"ה אמר ליתן תורה בערב שבת, ומה הי' נעשה או עם הגזירה שוה, ותירץ דאם היתה התורה ניתנה בערב שבת היה כתוב בלוחות הראשונות שמור ולא זכור, עי"ש. ולפי הנ"ל נכון, דשמור קאי על מצוות לא תעשה של שבת, דהשמר הוא לא תעשה, וזכור על מצוות עשה דשבת דהיינו עונג, ועשה דעונג נתחדשה ע"י שניתנה תורה בשבת, וא"כ אם היה מתן תורה בערב שבת לא היה כתוב זכור רק שמור לבד. וק"ל.

ובנה אתי שפיר דברי הפוסק: לעשות את השבת, על עונג שבת, דלגבי מצוה זו דעונג נחשב כאילו ישראל מקדשי ליה לשבת, דחלק הקדושה הזו אשר מחמתה חייבים בעונג באה ע"י שהוסיף משה יום אחד מדעתו, ע"כ שפיר כתוב על זה: לעשות את השבת, שהם עושים גוף השבת, דכמו בקבלת התורה קדשו ישראל את השבת בגרימתם שמתן תורה היה מחמתם, כך תמיד בעסק התורה מוסיפין חיל בקדושת יום השבת, וע"כ איתא בתנדב"א (פכ"ו) זכור — מקדשו במקרא ובמשנה, גם איתא בתנדב"א (פ"א) שבת יעשה כילו תורה. גם נכון לפי זה שכל ענין מתן תורה סדרו חז"ל במס' שבת, מחמת דכל קדושת השבת שנוספה במתן תורה [זולת מה שניתן במרה] בא ע"י מתן תורה, ע"כ שפיר מישך שייכי אהדדי.

ולפי האמור בכל ש"ק מתעורר מתן תורה מעין המאורע, וכל שיתא יומין מינה מתברכין (זוהר בשלח ס"ג, ב), וכל מה שיש בשבת מתפשט בכל ימי החול [עי' של"ה מס' חולין], א"כ מתפשט גם ענין זה לכל ימי החול, להיות בכל יום התעוררות חדשה מעין מתן תורה. וזה אמרם ז"ל (ספרי ואתחנן ו', ה') בכל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים, כי באמת יש בכל יום מתן תורה מחדש, אך לאו כל אדם זוכה להרגיש זה, אבל אם ישים אל לבו להיות מכוון לקראת השם ירגיש בכך.

וי"ל דזה הטעם דבשבת אין שעיר חטאת, כמו ביו"ט ור"ח, משום דהמקבל עליו

עול תורה מעלין עליו
(ר"ה פ"ד, ח') טעם זו
וי"ל עוד, דמזה
זכות מ"ת, (כמש"ל
מתן תורה.

ויקהל משה את
ויקהל משה בשום די
[עי' עירובין (ב"ד, ב)
הטעם משום דמשכן
פ"ח, ב) דלמאן דאמ
באגד של ישראל צר
מין זר ומקלקל האגד
חייב מיתה (סנהדרין
חוץ למחנה ישראל.
שבת למלאכת המשכ
המשכן היה צריך לה
מאוגדים ומקובצים יח

ויקהל משה וגו',
חסד לאברהם (אזולאי
וכל נשמה היא פירו
בגשמיות בהתחבר ב
חידושי תורה, כי מהח
וכמו כוח האלקטרי
תק' ס"ט, קי"ב, א),
דבאמצעות זה מחברנ
תורה. ובוה י"ל מה
טובת עין ונתנו לישו
התורה. וז"פ: ויקהל
הקהילה שמקהילם מו
ובשלהי רות רבו
ספר כתוב עלי, לעשו
הנה שפתי לא אכלא
יבוא הייתי ובאתי. ול
בה ג"כ הרבה דברים
רבנן ובצרו חדא, ועוד
כמוש"כ המהר"ל (ת

עול תורה מעלין עליו כאילו לא חטא מעולם, ובשבת מתן תורה, וכמש"כ בירושלמי (ר"ה פ"ד, ח') טעם זה על שלא נכתבה בשבועות תיבת חטאת.

וי"ל עוד, דמזה הטעם ר"ה שחל בשבת לא היו תוקעין, דעיקר התקיעה לעורר זכות מ"ת, (כמש"ל בפ' יתרו עמ' קט"ו), ובשבת אין צריך לזה, דשבת עצמו זמן מתן תורה. L

ויקהל

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל וגו'. לכאורה יש להבין, למה לא נאמר ויקהל משה בשום דיבור רק כאן, הלא כל המצוות נאמרו בהקהל בפעם הרביעית [עיי' עירובין ג"ד, ב.]. ונראה לי, כי בפרשה זו נסמכה שבת למלאכת המשכן, וי"ל הטעם משום דמשכן עיקרו לתבר ישראל יחד, שיהיו קרבנות ציבור, ובש"ס (סנהדרין פ"ח, ב) דלמאן דאמר לולב צריך אגד אם הוסיף מין חמישי מקלקל האגד, ה"נ באגד של ישראל צריך לדחות כוחות אומות העולם שנשתאבו בלבות בניי, כי זה מין זר ומקלקל האגד. ולדחות כוח אומות העולם מישראל נצרך שבת, דנכרי ששבת חייב מיתה (סנהדרין ג"ח, ב), ובאמצעות שבת שאין לנכרים שום נגיעה בה, נידחים חוץ למחנה ישראל. וזה פירוש: ויקהל משה וגו', להורות נתן, דזה טעם סמיכת שבת למלאכת המשכן, כדי להקהיל את כל עדת בני ישראל יחד כאיש אחד, כי המשכן היה צריך להיות משל ציבור, ולא משל יחיד, ולזה צריך שיהיו כל ישראל מאוגדים ומקובצים יחד.

ויקהל משה וגו', ויאמר אליהם אלה הדברים וגו'. י"ל דרך רמז, כי כתוב בס' חסד לאברהם (אזולאי), שיש ס' רבוא פירושים לתורה, כנגד ס' רבוא נשמות ישראל, וכל נשמה היא פירוש אחד, עיי"ש, הגה דכל נשמה היא אור תורה חדש. וכמו בגשמיות בהתחבר ב' כוחות נולד מהם כוח שלישי חדש, כך כאן מזה בא ענין חידושי תורה, כי מהתחברות ישראל יחד, אחד לאחד יגשו, נוצר מזה אור תורה חדש, וכמו כוח האלקטרי שנוצר ע"י צירוף ב' כוחות נפרדים, כידוע. ובזוה"ק (תקו"ו, תקי' ס"ט, קי"ב, א), דמרע"ה אף שנפטר מאיר בס' רבוא נפשות ישראל, י"ל דבאמצעות זה מחברים יחד, ועי"ז מופיעים בהם בכל פעם אורות חדשים של חידושי תורה. ובוה י"ל מה שאז"ל (נדרים ל"ח, א) דפלפול התורה ניתן למשה ונהג בו טובת עין ונתנו לישראל, והיינו באמצעות זה שמחברים יחד נוצר בהם כוח פלפול התורה. וז"פ: ויקהל משה וגו', ועי"ז ויאמר אליהם אלה הדברים וגו', כי בכוח הקהילה שמקהילים מופיעים בהם דברים חדשים.

ובשלהי רות רבה דריש הפסוק (תהלים מ', ח') או אמרתי הגה באתי במגלת ספר כתוב עלי, לעשות רצונך אלקי חפצתי ותורתך בתוך מעי, בשרתי צדק בקהל רב הגה שפתי לא אכלא ה' אתה ידעת, דקאי על הדרש עמוני ולא עמונית, מכלל לא יבוא הייתי ובאתי. ולכאורה קשה, מה רבותא בזה יותר מכל תורה שבע"פ, שנמצא בה ג"כ הרבה דברים נגד משמעות הכתוב, [עיי' סוטה ט"ז, א; בשלהי מכות: ואתו רבנן ובצרו חדא, ועוד בכמה מקומות]. ויש לפרש דכל תורה שבע"פ נחשב מדעתו, כמוש"כ המהר"ל (תפארת ישראל) בענין הוסיף משה יום אחד מדעתו, והוא בא

ורמב"ם
וב לזה
התדבק
ז שהיה
ק מאד
ן קשר,
נקטרנא
נקשר
(תרפ"ז)

יונתן:
(פסחים
זשל"ה,
ט יום
חידוש
קביעא
ג, דהרי
יה שבו
ז שבת.
ה תורה
מה הי'
ז כתוב
וות לא
ו עונג,
ב שבת

מצוה
מחמתה
זל זה:
ישראל
עין חיל
ממשנה,
ן תורה
לת מה

ין מינה
יל [עיי'
עוררות
בעיניך
יש זה,

ל עליו

דמצות הבדלה היא בש"ק עצמו], כי הש"ק נותן כוח להבדיל בין טוב ורע, הפך עץ הדעת שהוא תערובת טוב ורע.

ובכל ש"ק מתגלה אור הגנוז שהוא מאיר עין האדם לבקר בין טוב ורע. והנה שמעתי בשם הרה"ק בעל חידושי הרי"ם זצ"ל, דבכל אש יש ב' כוחות, כוח מאיר וגם שורף, עכדה"ק, וככה יש לומר בכל ש"ק שמתגלה אש של מעלה ואור הגנוז, יש בו ב' כוחות אלה, א' שמאיר להבדיל בין טוב לרע, השני ששורף כל כוחות חיצונים שנשתאבו לתוך האדם. ובאמת הא' בהא תליא, כי כל זמן שאין הבדלה בין טוב ורע, אפשר שיתערב רע בנפש האדם, אבל אחר שנתגלה אור הגנוז ומבדיל בין טוב לרע, א"א לשני אלו להתערב יחד, ממילא מעט אור דוחה הרבה מן החושך אשר בקרבו.

וזה הרמז שמלאכת הבערה נכתבה בפירוש בתורה, יותר משאר מלאכות, משום דזה מרמז שאז זוכים לאור הגנוז, שזה עיקר קדושת שבת וחשיבותו. וזה: הבערה לחלק יצאת, כי ע"י אור הגנוז [שמחמת זה יש לאו דלא תבערו כנ"ל] זוכים לחלק ולבקר בין טוב ורע, היפך חטא עץ הדעת, וגם: הבערה ללאו יצאת, ששורף ומבער כל חלקי הרע שבקרבו, ועושה אותם כאין ואפס. (תרפ"ז)

פקודי

76 אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פוקד על פי משה (ל"ת, כ"א). הנה בש"ס (שבת פ"ו, ב) דכולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל, כתיב הכא זכור את יום השבת לקדשו וכתביב התם זכור את היום הזה, מה להלן בעצומו של יום אף כאן בעצומו של יום. והקשה הפני יהושע, הא הקב"ה אמר שיתן את התורה בע"ש, לולא דהוסיף משה יום אחד מדעתו, ומה היה אז עם הגזירה שוה, ותיריך דאם היה מתן תורה בערב שבת היה כתוב בלוחות: ש מור את יום השבת לקדשו, עי"ש, ומוזה למדתי לענין פנימיות הדבר, [כי מן ההלכה יכולים להבין פנימיות המצוה, כמבואר בזוה"ק, וע"י אבני נזר או"ת סי' ב', ס"ק ל"ב], מהא דלוחות אחרונות כתוב בהם שמור (בפ' ואתחננו) שמע מינה שאם היה מתן תורה בערב שבת, היה אותו מ"ת דומה למה שהיה למחרת יוה"כ בלוחות אחרונות, ומשה הוסיף יום אחד מדעתו והיה מ"ת אז באופן אחר לגמרי ממה שהיה ראוי להיות בערב שבת, ואח"כ כששיבר את הלוחות, נתקלקל אותו מתן תורה שהיה באמצעות שהוסיף משה יום אחד מדעתו, וכשמחל להם נתן להם הקב"ה לוחות שניות כמו שעלה במחשבה תחילה, כמו שהיה ראוי להיות בערב שבת.

והנה עיקר בנין המשכן הוא בשביל הלוחות, כמוש"כ בס' מעין החכמה על הרמב"ם, דכן מפורש במדרש (תרומה פל"ו, א') קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם עי"ש, הנה שהוא משכן לתורה. והנה לפי שיטת הנוה"ק היה ציווי מלאכת המשכן קודם חטא העגל, וממילא קודם שבירת הלוחות, לפי"ז י"ל דבנין המשכן היה מתאים אל מתן תורה שהיה בו' בסיון ביום שהוסיף משה מדעתו, וע"כ לוחות ושב"ר לוחות מונחין בארון (ב"ב י"ד, ב). גם אח"כ כשחרב בית המקדש חרב רק ענין זה שהיה במקדש, שהיה מתאים גם לשברי לוחות, דהיינו למ"ת של ו' בסיון שע"פ מרע"ה, אבל פנימיות קדושת המשכן נשארה, כמו בשבירת הלוחות שהיו

אותיות פורחוח והאותיות שהן ללוחות הראשונות וזה: אלה משכן העדות, השייכות שנמצא מדעתו, זה נפקו

ביום החוד גמר מלאכת הכ ונראה דהנה בו שנשארה בגלוחה שישיר, עוד פיר קשה אהא דעלו ומ"מ נכתב בג וביארתי במק"ז במצרים לא ה והתעוררה או מחמת שהדיבו וע"כ אח"כ על יתיר. וא"כ עיי לפועל, וע"כ כ לתחיית המתים עשרה העמקים האמת לאמיתה תכון לעד, ולו ט', ובמק"א ה תשוקה עמוקה ועתה נענ נצמח מחמת ש גדולה ועבומה בהקמתו עד א עמוקה לעבוד בתכלית התוקן המקדש עד סו מעבודה שהיית העבודה זה א" בערה או בכ" ולצורך זה ציו ביתר שאת כדי והנה הרה ופורים, עכדה

אותיות פורחות באויר (תנדבא"ר פכ"א), ולא נשאר רק הלבוש שהמשיך משה, והאותיות שהן פנימיות הלוחות נשארו כן במקדש, לא נחרב רק הלבוש שהיה מתאים ללוחות הראשונות, והפנימיות נשארה.

וזה: אלה פקודי [לשון ויפקד מקום דוד] המשכן, היינו שנחסר המשכן ונחרב משכן העדות, שנתמשכן כפירש"י, זה היה רק, אשר פוקד על פי משה, היינו השייכות שנמצא במשכן אל מתן תורה הראשון, שהיה מצד שהוסיף משה יום אחד מדעתו, זה נפקד ונחרב, אבל הפנימיות נשארה.

L

ביום החודש הראשון באחד לחודש תקים את משכן אהל מועד (מ, ב). הנה גמר מלאכת המשכן היה בכ"ה בכסלו, והשי"ת ציוה להמתין עד א' בניסן, ולמה זה. ונראה דהנה ברמב"ן (ריש בהעלותך), דשלך לעולם קיימת קאי על מצות נר חנוכה שנשארה בגלות עי"ש, ונראה בהקדם דברי רש"י (פ' בשלח) או ישיר — עלה בלבו שישיר, עוד פירוש דקאי על תחיית המתים עי"ש. ונראה דב' הפירושים אחד, דלכאורה קשה אהא דעלה בלבו שישיר, דכל מעשה שאדם עושה עולה בלבו מקודם שיעשה, ומ"מ נכתב בלשון עבר ולא בלשון עתיד, ומה נשתנה כאן לכתוב בלשון עתיד, וביארתי במק"א (בשלח, תרפ"ד, עמ' ק"ו) דעיקר כוח השירה בא מחמת שבהיותם במצרים לא היה בהם דילטורין, ועי"ז זכו לעומתו בקדושה לשורר ולומר לה, והתעוררה אז בקרב לבם השתוקקות עצומה לשירה, ומ"מ לא יכלו להוציאה לפועל מחמת שהדיבור היה בגלות, ומחמת זה רבו הגעגועים ביתר שאת ובחילא יתיר, וע"כ אח"כ על הים, כשנפתח פיהם שוררו בהתלהבות גדולה מאד וברעותא דליבא יתיר. וא"כ עיקר מעלת השירה בא עי"י הזמן שעלה בלבם לשיר ולא יכלו להוציא לפועל, וע"כ כתיב אז ישיר. ומוזה נצמח פירוש השני, שהשיר נשאר גם לעתיד, לתחיית המתים, כי מחמת רוב התשוקה לשורר שהיתה להם במצרים, עי"ז נפתחו כל עשרה העמקים שבלב ברעותא שלים בתכלית נקודת האמת, ודבר שהוא מנקודת האמת לאמיתה, א"א שיהיה לו כליון לעולם, כמ"ש (משלי י"ב, י"ט): שפת אמת תכון לעד, ולהיפך מה שנפסק אח"כ נקרא כזב, כמו מים המכובים (פרה פ"ה, ט'), ובמק"א הארכתי. ע"כ עי"י שעלה בלבם לשורר ולא יכלו, ועי"ז נתעוררה בלבם תשוקה עמוקה ביתר שאת לשירה, זה נשאר לעולם, גם לתחיית המתים.

ועתה נעבור לנדון דידן, דמה שבחנוכה נשארה מצות הדלקה מעין המקדש, נצמח מחמת שבכ"ה בכסלו נשלמה כל מלאכת המשכן, ובודאי היתה לישראל תשוקה גדולה ועצומה לעבוד עבודת הקודש עבודת המשכן, ומ"מ ציוה השי"ת להמתין בהקמתו עד א' בניסן, ודין גרמא שנתעוררה בקרב לבם תשוקה יותר עזה ויותר עמוקה לעבוד את הקודש בהתלהבות עצומה ובחילא יתיר. ותשוקה זאת שהיתה בתכלית התוקף א"א שיהיה לה כליון, ע"כ בכ"ה בכסלו דייקא נשארה מעין עבודת המקדש עד סוף כל הדורות. כי בזה לא שלטו הגלות והחורבן, החורבן היה רק מעבודה שהיתה בפועל במקדש, אבל תשוקה זו שהיתה להם מצד שלא יכלו לעבוד העבודה זה א"א להתבטל לעולם, וע"כ בכל כ"ה בכסלו מתעוררת האש הגדולה אשר בערה אז בכ"ה בכסלו בקרב כל איש ישראל אשר מים רבים לא יכלו לכבותה. ולצורך זה ציוה ה' להמתין עד א' בניסן, כדי להרבות התשוקה והגעגועים בלבם ביתר שאת כדי שיהיה לנו לשארית בגלות.

והנה הרה"ק הרי"ם זצ"ל מגור הגיד, דישראל בגלות אין להם קיום רק מחנוכה ופורים, עכדה"ק. ויש לפרש, חנוכה כנ"ל, מחמת שזה נצמח מצד הגעגועים של

רע, הפך עץ

והנה
כוח מאיר
ואור הגנוז,
כל כוחות
הבדלה בין
ומבדיל בין
חושך אשר

ר מלאכות,
יבותו. וזה:
ערו כנ"ל
ללאו יצאת,
(תרפ"ז)

הנה בש"ס
זר את יום
ום אף כאן
ע"ש, לולא
ם היה מתן
עי"ש, ומוזה
יה, כמבואר
כתוב בהם
אותו מ"ת
מדעתו והיה
ששיבר את
חד מדעתו,
כמו שהיה

תחכמה על
זר אצלכם
כת המשכן
משכן היה
צ"כ לוחות
מקדש חרב
של ו' בסיון
וחות שהיו

שי"ן לוף ס"ג ע"ב

מתברך עלמא מההוא יומא עלאה בכל יום ויום העולם מתברך מאותו יום עליין דהא כל שיחא יומין מתברכאן מיומא שביעהה, וכל יומא יהיב מההוא ברכה דקביל בההוא יומא דיליה כי כל ששת הימים מתברכים משבח, וכל יום נותן מאוחה ברכה שקיבל, באותו יום שלו וע"ד משה אמר איש אל יותר ממנו עד בקר. מ"ט, בגין דלא יהיב ולא יוזף יומא דא לחבריה, אלא כל חד וחד שליט בלחודוי בההוא יומא דיליה מדוע, כדי שלא יתן ולא ילוח יום זה לחבירו, אלא כל אחד ואחד שולט באותו יום שלו דהא לא שליט יומא ביומא דחבריה כי יום אחד אינו שולט ביום של חבירו בניני כך כל אינון חמשא יומין שליטין ביומיהו ואשתכח ביה מה דקבילו ולכן כל אלו החמשה ימים שולטים ביומם ונמצא בהם מה שקבל ויומא שתיחאה אשתכח ביה יתיר וכיום הששי נמצאו בו יותר ואזלא הא כהא וזה הולך כמו דאמר רבי אלעזר מאי דכתיב יום הששי ולא אתמר הכי בכל שאר יומין מה שכחב יום הששי ולא נכתב כך בשאר הימים אלא הכי אוקמוה, הששי דאזדונגא ביה מטרוניתא לאתקנא פתורא למלכא ובג"כ אשתכחו ביה תריין חולקין חד ליומיה וחד לתקונא בתדווחא דמלכא במטרוניתא אלא כך העמידו, הששי, שהמטרוניתא מזדונגת בו לתקן השולחן למלך ולכן נמצאו בו שני חלקים אחד ליומו ואחד לחיקון בשמחה המלך נבכירה.

וההוא ליליא חדווחא דמטרוניתא במלכא וזוונגא דלהון ומתברכאן כל שיחא יומין כל חד וחד בלחודוי ואותו לילה הוא שמחה הנבירה במלך וזיווג שלהם ומתברכים כל הששה ימים, כל אחד ואחד לבדו בגין כך בעי בר נש לסדרא פתוריה בליליא דשבתא בגין דשאר י עליה ברכאן מלעילא וברכתא לא אשתכח על פתורא ריקניא ולכן צריך ארם לסדר שולחנו בליל שבת משום ששורה עליו ברכות מלמעלה, והברכה אינה נמצאת על שולחן ריק בג"כ ת"ח דידעין רזא דא, זוונגא דלהון מע"ש לע"ש ולכן תלמי חכמים היוודעים את הסוד הזה, הזיווג שלהם הוא מע"ש לע"ש.

76 ראו כי ה' נתן לכם השבת. מאי שבת, יומא דביה נייתין שאר יומין יום שבו נחים שאר הימים והוא כללא דכל אינון שיחא אחרנין ומניה מתברכין והוא כלל של כל אלו ששה ימים האחרים וממנו מתברכים רבי ייסא אמר וכן נמי כנסת ישראל אקרי שבת וכן כני נקראת שבת בגין דאיהי בת זוגו ודא היא כלה מפני שהיאבת זוגו וזו היאבלה דכתיב שמות לא ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם. לכם ולא לשאר עמין. הה"ד שם ביני ובין בני ישראל. ודא היא אחסנת ירותת עלמין לישראל וזהו נחלת ירושת עולמים לישראל וע"ד כתיב ישעיה נח אם תשיב משבת רגלך וגו' ובאחריה אוקימנא מלי ובמקומו העמרנו הדרכים. L

כתיב אל יצא איש ממקומו ביום השביעי. ממקומו תנינן, מההוא מקום דאחחזי למהך

ידיד

ביאור המאמר

נפש

ביומיה ואינו צריכים השפעה נוספת מיום אחר ואשתכח ביה מה דקבילו ונמצא בכל אחד מהם מה שקבל מיום השבת ויומא שתיחאה והיום הששי, הוא היסוד אשתכח ביה יתיר נמצא בו יותר, כי יש בו חלקו וחלק השבת כפי שנראה בע"ה להלן, וכל זה הולך כמו דאמר רבי אלעזר מאי דכתיב יום הששי וכו' מה שכחב יום הששי בחוספת ה' שלא נכתב כך בשאר הימים. ועונה הששי יום הששי הוא מיוחד לפי דאזדונגא ביה מטרוניתא וכו' הענין ב עיקר הזיווג הוא ביסוד ולכן הששי הוא יסוד עם המלכות (ששי יסוד, ה' הוא המלכות) וביום ששי נעשה זיווג מועם ובערב שבת יש זיווג קצח ומנוחה מצד מה שכולל המלכות עם היסוד להכיב צורכי שבת והיינו לאתקנא פתורא למלכא ולכן אשתכחו ביה תריין חולקין נמצאים ביום הששי שני חלקים חד ליומיה חלק אחד ליומו דהיינו כשאר הימים וחד לתקונא

בתדווחא דמלכא וחלק אחד לחיקון המלך שלושבש בנידי שבת ומחחקן ומתקשט בתדווחא במטרוניתא היא המלכות, הנקשרת בחיק בעלה בגין כך בעי בר נש לסדרא פתוריה בליליא דשבתא ולכן צריך הארם לסדר שולחנו בליל שבת בגין דשאר י עליה ברכאן מלעילא כדי שתשרה עליו ברכה רוחנית מלמעלה כימים העליונים וברכתא לא אשתכח על פתורא ריקניא והברכה אינה נמצאת על שולחן ריק. רבי ייסא אמר וכן נמי כנסת ישראל אקרי שבת ר"ל כני שבמשך ימות התול אינה אלא בלילות כנ"ל, בשבת נכללה עם היום להיות עצם אחד וכללות אחת והיא בת זוגו כל יום השבת מזדונגת עמו בכללות אחת. וזה מה שאנו אומרים בואי כלה יצא איש ממקומו. ורזא דמלה וסוד הדבר, שמקום הוא המלכות כמ"ש ברוך כבוד

כל ב"נ דבעי בעו קמי מלכא בעי לו דעתא ורעותא מעיקרא עקין. ונסביר להלן ענין זה בחפלה, ר"ל למי נכשמחפלל. הנה ייתנו המקובלים אלקים למדת, כמו שם למת החסר, שם אלו לגבורה וכו'. וכו' הרבה הכוונה על גוף הספירה שהרי הספירה היא מרה פרטיה והיא כח אלקי שו למנו ופשוט שאין הספירה האלו יתברך שהרי נאמו לאו מכל אינון מדות איהו כירוע. ומכואר הטב שא התכמה שהיא ראשית האצ אין לה ערוך כלל אלו יד המרום והמתנשא מט החכמה. וא"כ אי אפשר שהשמות האלו (דהיינו אלה"ה ש"ד"י וכו') מתירי אל הספירות ממש שהרי מקרא יצא מירי פשוטו. וכן קוראים בחזרה שם מן הן הירועים שהוא יתברך נ בהם, כוונתנו צריכה להיות עצם האלוה יתברך הבורא הנמצאים מהאין המתולט ו המצוי הראשון שמצינו מעצמותו הממצאית כל הנמצא אחר העצור, והוא לבדו קדמו העצור ח"ו. וא"כ, מ שכל שם שהשמות הנ"ל הכ בו עליו יתברך גמט, א"כ נוכל לומר ששם זה מורה מרה אחת ועל ספירה ידועה השם א"ל שמונה על חסר, החסד הוא מציאות שנה ממנו יתברך כמו כל הנמצ שהעצור קדם להם ואין ה עצמותו ממש וא"כ לכאורד כאן כעין סתירה. אלא ודאי הכוונה בש ובכינויים שאנו מוצאים ב ובספרי הקבלה, היא על הג ממש וכגון השם שכינה נ כלשון הקבלה נוקבא דו"א, כאמת השכינה היא עצ האלוקות. והראיה ממה שני המין את רבן גמליאל על מ חז"ל אכלו עשרה שכינתא וכו' ושאלו כמה שכינתא לכו (שהרי בהרבה מקו אוכלים עשרה בנעם א והשיב לו משל לאור ה וכו'. ומוכן מתשובתו שהשנו היא אור ונגילוי הא"ב כ"ה נ שהאור הוא מעין המאור נ ולא ספירה ומרה פרטית ו ואכן מהטעם הזה צי הבעש"ט שלא ללכ ספרי קבלה כי מי ש

ספר הגנו

עמ פינוד יתיז נכ

אלו הפסוקים הם

עוד על פסוק הנזיל ודבר ה' אל משה לאמר שלח לך אנשים וחקרו את ארץ כנען וגו' איש אחד איש אחד למטה אבותיו תשלחו וגו' וישלח אותם משה וגו' על פי ה'. ופירש רש"י שלח לך לרעתך אני איני מצוה לך אם תרצה שלח. הנה כבר נחבטו בזה כל מפורשי התורה על פירוש רש"י וקשה הא כתוב בפירוש ודבר ה' אל משה וגו' שלח לך וכתוב מיד אחר כך וישלח אותם משה וגו' על פי ה', משמע שצוה לו השם יתברך שישלח אותם.

ונראה לי על פי פשוטו דהנה ראוי לדקוק בפרשה זו כמה דקדוקים. א', מה לשון וחקרו היה לו לומר לרגל ב', למה כתב את ארץ כנען לכאורה חיבת את הוא אך למותר ג', למה אמר איש אחד איש אחד הרי ליה למימר שנים עשר איש שלחו. ד', מה זה שכתוב אחר כך למטה אבותיו היה לו לומר למטה אבותיהם. ה', מפני מה שלח י"ב אנשים הלא שני אנשים היה די לשלוח כמו שמצינו אצל יהושע שלא שלח רק שני אנשים.

לכן נראה לי שבאמת הקב"ה צוה למשה שישלח מרגלים אך לא צוה יותר משנים (מיעוט רבים שנים), כי לפניו יחיש הכל גלוי וידוע שרק שנים מהם שהם יהושע וכלב יסארו באמתותם והם לבדם יסבחו את ארץ ישראל.

והנשארם הלכו מעצמם מפני שבאו בני ישראל לפני משה בערבוביאי כמו שמצינו במשנה תורה שהוכיחם משה על כך שאמר ותקרבון אלי כולכם וגו' ושלחה אנשים לזה הוצרך משה למלאות תאותם, והם הוציאו רבת הארץ. ועל פי זה יבא הכל על נכון. שלח לך אנשים ומיעוט אנשים שנים, והם יתרו מלשון לא נותר מהם והיינו שהם יסארו את ארץ כנען פירוש את לשון עם כלומר שהם יסארו בשבת ארץ ישראל וגם שיהיו מבאי הארץ. ולזה אמר הכתוב איש אחד איש אחד דהיינו אותן השנים למטה אבותיו ולא כתיב למטה אבותיהם כרי שלא תטעה לפרש וקאי על כל הי"ב שבטיים לזה אמר הכתוב למטה אבותיו דהיינו אבותיו של איש אחד איש אחד ורמז לשנים הנזיל וישלח אותם משה על פי ה' כולם אנשים היינו צריקים ומיעוט אנשים שנים אבל הנשארם לא הלכו על פי ה' רק מעצמם הלכו כנ"ל. ולפי זה פירוש רש"י הוא כן אני איני מצוה לך לשלוח י"ב איש רק שנים ואם ילכו יותר חייהם שאני נתן להם מקום לטעות וכו', כי השי"ת הוא בוחן לבות וכליות ומניד מראשית אחרית והכן.

נתעורר ומצויא נשמות קדושות ופורשם על העולם ועם כל דא נשמתין נפקין ונשמתין עאלין ועם כל זה נשמות יצאות ונשמות נכנסות אלין מתערי אלין אלו מעוררים אלו אלין נפקין ואלין עאלין ואילנא דחיי בהדוה אלו יוצאים ואלו נכנסים ואלין החיים כשמתה וכדין ישראל כלהו מתעמרין בעטרין דאינון נשמתין קדישין ואו ישראל כולם מתעמרין בעטרות של אלו נשמות קדושות כלהו בהדוה בנייתא וכל השבת אית לון ההוא חדוה וההוא נייחא כולם כשמתה נבחת וכל השבת יש להם השמחה הריא והנחת הריא וכל צדיקייא די בננתא כלהו סלקין ומתענגין בענוגא עלאה דעלמא דאתי וכל הצדיקים אשר בגן כולם עולים ומתענגים בעינות עליון של העולם הבא כיון דנפיק שבתא כלהו נשמתין פרחין וסלקין כיון שיצא השבת כל הנשמות פורחים ועולים.

ד ת"ח כד עייל שבתא נשמתין נחתין לשרייתא על עמא קדישא בא וראה כאשר נכנס שבת נשמות יורדות לשרות על העם הקדוש ונשמתין דצדיקייא סלקין לעילא ונשמות של הצדיקים עולות למעלה כד נפיק שבתא נשמתין סלקין אינון דשאריו עלייהו דישאל ונשמתין נחתין אינון נשמתין דצדיקייא כאשר יוצא שבת הנשמות עולות אלו ששרו עליהם של ישראל ונשמות יורדות אלו נשמות הצדיקים כיון דסלקין כלהו נשמתין דשאריו עלייהו דישאל כיון שעולים כל הנשמות ששרו על ישראל סלקי וקיימין בדיוקנא קמי מלכא קדישא עולים ועומדים בצורה לפני המלך הקדוש וקב"ה שאיל לכלהו מאי חרושא הוה לכו בההוא עלמא באורייתא והקב"ה שואל לכולם מה חירוש היה לכם בעולם ההוא בתורה זכאה איהו מאן דחרושא דאורייתא אמרת קמיה כמה חדוה עביד קב"ה כניש לפמליא דיליה ואמר שמעו חרושא דאורייתא דאמרת נשמתא דא דפלוני אשרי הוא מי שחידוש של תורה אומרת לפניו כמה שמחה עושה הקב"ה אוסף לכל הפמליא שלו ואומר שמעו חירוש של התורה שאומרת נשמה זו של פלונית וכלהו מוקמי ההוא מלה בתרי מתיבתי אינון לתתא וקב"ה לעילא חתים לההיא מלה וכולם מעמידים הדבר ההוא בשתי ישיבות הם למטה והקב"ה למעלה חותם לדבר ההוא ת"ח כד מלה אתחדש באורייתא ונשמתא דנחתא בשבתא אתעסקת באינון מלין חדתין וסלקי לעילא בא וראה כאשר דבר נחחדש בתורה והנשמה שיוורת בשבת עסקה באלו דברים חדשים ועולה למעלה כל פמליא דלעילא צייתין לההוא מלה כל הפמליא של מעלה מקשיבים לדבר ההוא וחיות הקדש מתרביין בגרפיין ומתלבשן בגרפיין וחיות הקדש מתגדלות בכנפיהם ומתלבשות בכנפיהם וכד שאיל לון קב"ה ולא תבין ושתקין כדין חיות הקדש וכאשר שואל אותם הקב"ה ולא משיבים ושוחקים או חיות הקדש מזה כתיב יחזקאל א' בעמדם תרפינה כנפיהם כמה דאת אמר איוב לב כי עמדו לא ענו עוד נחמיה ח' וכפתחו עמרו כל העם ואי תימא שתיקה אמאי קרו ליה עמידה ואם תאמר שתיקה למה קורא לו עמידה אלא כדבורא אית ז' שייפין דמתנענען בהדיה אלא בדבור יש שבעה איברים שמתנענעים עמו לבא ריאה קנה לשון שניים שפון בשר וכשתיקה קיימו בקיומיהו בלא נענועא וע"ד קרי לשתיקה עמידה ובשתיקה עומדים בקיומם בלי נענוע ועל כן קורא לשתיקה

נפש ביאור המאמר ידיד

ובמתיבתא דמט"ט וקב"ה לעילא חתים לההיא מלה היינו שמסכים לאותו החירוש תורה. ת"ח וכו' וחיות הקדש שמצד הת"ת שיש להם ד' כנפים כנגד תגת"ם דו"א עתה מתרביין בגרפיין ששלמות בשש כנפים ומתלבשן בגרפיין כמ"ש בשתים יסבה פניו ובשתים יסבה תליו ובשתים יעופף בעמדם כששוחקים ישראל מברכי תורה תרפינה כנפיהם מתרופפות כנפיהם.

שואיל לכלהו מאי חרושא הוה לכו בההוא עלמא כי ממעם זה יורדת תוספת הנשמה למטה בערב שבת כרי להשלים חלקה בחירוש התורה שאין נשמה שלא יהיה לה חלק בתורה וסודותיה והוה חקונה ויופיה בחירוש גלוי סודות התורה. וכתב בזה ח' כל אחר צריך לחדש בתורה בשבת לפי יכולתו בפרד"ם ובדרשות חז"ל. ועיין בעיונים ד"ה מאי חרושא. וכלהו מוקמי ההיא מלה וכל הפמליא של מעלה מקיימים את דברי החירוש תורה בתרי מתיבתי במתיבתא דקב"ה

סו גמגו
זר ליוט יצק נפס

דשארנו עליהו דישראל, וקוצ"ה שאיל לכולהו מאי חדושה הוה לנו צהבוח עלמא צאורייתא, זכאה איהו מאן דחדושה דאורייתא אמרת קמיה, עיי"ש צדצה"ק. וזהו הכוונה כל המענג את השבת, היינו שמענגו כהלכתו בצירוף עסק החורה, וזכה לנחלה צלי מזרים, פי' כשיעסוק בחורה ציום השבת יזכה להשיג חלקו ונחלתו בחורה, ונחלה זו אינה זריכה לגבולות ומזרים, כי צין כך חין אדם יכול להשיג חלק חורתו של חצירו.

ובדברים האלו מנינו גם חלל מזות מילה שמסייעת לאדם למנוח חלקו בחורה, דהנה איחא במדרש (שמו"ר פ"ל סי"ב) אמר לו עקילם לאדרייטום המלך רובה אני להחגייר ולהעשות ישראל, אמר לו לך ולמד תורתך ואל חמול, אמר לו עקילם אפילו חכם שצמלכותך וזקן צן מאה שנה אינו יכול ללמוד תורתך אם אינו מל, שכן כחוב (תהלים קמו יט) מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי. ולכאורה קשה דהלא מנינו בגמרא (צבא קמא לת.) עובדי כוכבים שעסקו בחורה, וחו מבו הראיה מפסוק מגיד דבריו ליעקב, והלא לא נזכר שם ענין מילה כלל. ולדרכינו י"ל שכוונת המדרש על חלק החורה שקיבל כל אחד מישראל על הר סיני, ודבר זה אפשר להשיג רק צבח צרית מילה, כמצואר צזוח"ק (אחרי דף עג.) כל מאן דאתגזר ואתרשים צשמא קדישא יהצין ליה צאינון מלין דאתגליין צאורייתא, עיי"ש צדצה"ק. ועל זה הביא את הכחוצ מגיד דבריו ליעקב"צ חוקיו ומשפטיו לישראל, רומז שנשפט חלק החורה לכל אחד ואחד מישראל, הן לפשוטי עם הנקראים יעקב והן לצני עליה הנקראים ישראל, ומה שראוי שיחגלה על ידי זה אי אפשר שיחדש על ידי אחר, אפילו גדול ממנו בחורה ובחכמה, ודבר זה לא עשה כן לכל גוי, דאף שיכולים לעסוק בחורה, מכל מקום לא שייך אלס שיזכו לחלק בחורה מפני שלא נימולו.

שינא צא מלאך וסטרן על פיו ושוכה הכל. ולכאורה מה החוטאת צהלימוד כיון שמשכחין אוחו, אך כחצו המפרשים צציהור התפילה וכן חלקינו בחורתך, שכל הנשמות עמדו על הר סיני וכל אחד קיבל חלקו בחורה. ומעתה אילו לא היו מלמדין אוחו צמעיי אמו, לא היה יכול להשיג חלקו בחורתו אף על ידי יגיעותיו, ולעומת זה אם לא היה שוכה לא היה צריך להחייגט, ולכך מלמדין אוחו חלקו צמעיי אמו, וזה נקרא כל החורה, פי' כל חלק חורתו, וצנאחו לאויר העולם ישכה, ואחר כך על ידי יגיעותיו יכול למנוח אצידתו, וזה שאמר יגעתי ומלאח"י תאמין, כאדם שמוח אצידתו שהוא חלקו, עכ"ד.

ועוד זאת נקדים דברי מרן דודי זללה"ה צדברי יואל (פ' חולדות עמוד תקנב) על אמרם ז"ל (הוריות יג.) חכם שמת חין לו חמורה, כי כל אחד ואחד מישראל קיבל מסיני כפי שורש נשמתו, ומה שראוי שיחגלה על ידי חכם זה אי אפשר שיחדש על ידי אחר, ועל כן חכם שמת חין לו חמורה, דאפילו יש צעולם חכמים גדולים ממנו, מכל מקום כיון שאין עבודת האדם דומה לחצירו והכל חלוי צשורש נשמתו, על כן אי אפשר שיחלם חלק השייך אליו על ידי זולתו, עכ"ד.

ועל פי זה אמרתי לבאר מאמר הגמרא (שבת קיח.) כל המענג את השבת ונתנין לו נחלה צלי מזרים. דהנה עוג השבת חלוייה צעסק החורה, כמו שכתב הרמ"א (אורח חיים סימן ר"צ ס"ב) פועלים וצעלי צחים שאינן עוסקים בחורה כל ימי שצוב יעסקו יותר בחורה צשבת, ותלמידי חכמים העוסקים בחורה כל ימי השצוב ימשיכו יותר צעוגג אכילה ושתיה קאח שהרי מהענגים צלימודם כל ימי השצוב. גם מנינו כי ציום שבת קודש הזמן גרמא שימלא האדם חלקו בחורתו, כמצואר צזוח"ק (שלח דף קעג.) כד נפיק שצחא נשמחין סלקין חינון

סו ברך משה
ברוך ה' אלהינו ה' אחד

לא פחות ולא יותר מחלקו, כי אי אפשר לו
לאדם להשיג מן החלק המוקן לחצירו.

L

*

ה אן יאמר לפרש מקראי קודש, כה תאמר
לצית יעקב ותגיד לצני ישראל, אחס
רחיחס אשר עשיתי למארים ואשא אחכס על
כנפי נשרים ואציה אחכס חלי, ועסה חס שמוע
תשמעו בקולי ושמרתם את צריתי והיחס לי
סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ, ואחס תהיו
לי ממלכת כהנים וגוי קדוש חלה הדברים אשר
תדבר אל בני ישראל. גם לבאר דברי רש"י, כה
תאמר לצית יעקב חלו הנשים תאמר להן בלשון
רבה, ותגיד לצני ישראל עונשים ודקדוקין פרש
לזכרים דברים הקשין כגידין. חלה הדברים, לא
פחות ולא יותר.

ויתבאר בהקדם מה שכחז החסיד הקדוש
מהר"י יעצן זללה"ה בספרו אור
החיים (פ"ג) מה שעניו ראו בגזירת ספרד,
שכל אחס החוקרים שעמדו על האמונה מדרך
החקירה, המירו את כבודם ציוס זעס, והנשים
וקלי הדעת אשר אמונתם היחה רק בקבלה
מאבותיהם בלבד, קדשו את השם הנכבד והנורא,
השם ינקוס דמס צמברה, ולכוונה זו נאמר
(דברים ו ד) שמי"ע ישראל ה' חלהינו ה' אחד,
חילו אמר ראה, היינו מפרשים על החקירה
השכלית, עכשיו שנאמר שמע, הוא השמיעה
והקבלה, עכ"ד. וכחז מרן החחס סופר צדרשוחי
(לחג השבועות עמוד רפח) כי מטעם זה הוזכרו
ישראל צעת קבלת התורה על מנות הגבלה שחי
פעמים, הח' היא הגבלה גשמית כפשוטו, והצ'
הגבלה רוחנית, לכל ינינו יותר מהכראוי צדרך
העיון והחקירה, עיי"ש שהאריך צנועס אמריו.

ומעתה י"ל כי צעת שעמדו ישראל לפני הר
סיני לקבל את התורה, ציקש הקצ"ה
להעמיד יסוד איתן לקיוס התורה והאמונה, ועל

ומעתה יש לומר כי שני הטעמים שהביא
הטורי זהב על מה שנכנסים אל
החינוק צליל שצת לאחר שולד, צקנה אחד הם
עולים, כי הטעם שנכנסים חללו הוא כדי לנחמו
על חלק תורתו ששכת, והזמן גרמח לזה דייקה
ציוס השצת, לאשר צשצת קודש רוחה החינוק
את פני המערוגח, וצזה נעשה מוכשר ומזומן
ליכנס בצרית מילה אשר היא מסייעת לאדם
לחזור ולמנחח חלק תורתו שלמדו אוחו צמעו
חמו, ומה גם שיוס השצת צעלמו הרי הוא
מוסוגל לזה שישיג האדם חלקו צתורתו.

ובזה יתבאר המשך וכדר הכחוצים, כה תאמר
לצית יעקב ותגיד לצני ישראל, ופירש"י
כה תאמר לצית יעקב אמירה רכה, ותגיד לצני
ישראל דברים קשים כגידין, ואף צצמעמד הכצחר
היה רק אמירה אחת לכל בני ישראל, חמנס
אמירה זו נתחלקה לכמה אמירות, כי כל אחד
ואחד מישראל קיבל חלק תורתו כפי שורש
נשמחו, ופשוטי העס קבלו אמירה רכה לפי
מדריגתם, והצני עליה קבלו דברים קשים לפי
מדריגתם.

וע"ז זה המשך הכחוצ ואמר ועסה חס שמוע
תשמעו בקולי, ופרש"י חס עסה תקבלו
עליכם יערצ לכם מכאן ואילך שכל התחלות
קשות. רומז שכדי שישיג האדם חלק תורתו, מן
ההכרח שיתייגע צעמל ויגיעה רצה, צאותן
הזמנים שקשה לו ועולה ציגיעה, ורק אז זוכה
להשיג את חלקו ולמנחח אצידתו, ויערצ לו מכאן
ואילך, צצחינת יגעתי ומנחחי תאמין, וזה שאמר
ושמרתם את צרית"י, צרית שצת וצרית מילה,
אשר שניהם מסייעים ציד האדם להשיג חלקו
צתורה, והיחס לי סגולה מכ"ל העמי"ס, כי
אף על פי שגס אומות העולם יכולים לעסוק
צתורה, מכל מקום לא עשה כן לכל גוי לתת
להם חלק צתורה, ועל זה גמר אומר חלה
הדברים אשר תדבר אל בני ישראל, ופרש"י לא
פחות ולא יותר, היינו שכל אחד מישראל השיג

ותימרון חידושה. ויבואר על פי דברי מרן החתם סופר בפרשתו (עמוד קג) על הכחוצ אלה הדברים אשר לזה ה' לעשות אותם, דהנה פירשו המפרשים בפסוק (בראשית 3 ג) אשר ברא אלהים לעשות, לחזור ולעשות, שנעט הקצ"ה כח בעולם לעשות תולדותיהם כיוצא בו. והכי נמי צעק החורה, כשיעסוק החכם בחורה לשמה זוכה לעשות תולדותיהם כיוצא בו לחדש חידושים אמיתיים בחורה ה', וזה שאמר אלה הדברים דברי החורה, אשר לזה ה' לעשות אותם, היינו שחששו תולדותיהם כיוצא בהם בחידושי חורה, עכ"ד.

→ והנה ציוס השבת קודש הזמן גרמא לחדש חידושי חורה כמבואר בזוה"ק (שלח דף קעג). כד נפיק שבתא נשמתין סלקין אינון דשאריו עלייהו דישראל, וקוצ"ה שאיל לכולהו מאי חידושה הוה לכו בהבוא עלמא באורייתא, זכאה חיבו מאן דחידושה דאורייתא אמרת קמיה, עיי"ש בדצה"ק. ואפ"ל צעטס הדבר ציוס השבת מסוגל לחידושי חורה, על פי מה שכתב באור החיים הקדוש (פ' בראשית) כי צעטס הצריאה לא ברא ה' כח בעולם לעמוד אלא שעת ימים, ויום השבת משפיע נפש לעולם שיחזור ויתקיים עוד שעה ימים, עכ"ד. הרי לן כי ציוס השבת נעט הקצ"ה כח מיוחד לחזור ולעשות בעולם תולדותיהם כיוצא בהם, ובכח השבת חוזר בעולם ומתקיים עוד שעת ימים אחרים, וידוע כי באורייתא אהברי עלמא (זוה"ק ויקהל דף ר.). ולפי זה יש לומר שגם בחורתינו הקדושה שופט כח זה ציוס השבת לחזור ולעשות תולדותיהם כיוצא בהם בחידושי חורה, ולכן הזמן מסוגל צעטס קודש לחדש חידושי חורה.

וזה שייסד האריז"ל קדם רצו"ן עלמיי"ן צמילין סחימין, פי' כשם שמיינו צבריאה בעולם אשר ברא אלהים לעשות, שנעט הקצ"ה כח בעולם לחזור ולעשות תולדותיהם כיוצא בהם, וכך זה נשפט צמדה יחירה צעטס קודש, על כן

דברי חורה שלא שמעתן ארון מעולם, דהנה אף על פי שלא אמר להם משה רבינו לישראל ציוס הכפורים את פרשת נדבה המשכן, מכל מקום צמדה שהזכירם צו ציוס על ל"ע מלאכות דשבת, צזה עלמנו כצר נרמז הצעורה העוצבה של ציון המשכן, שהרי ל"ע מלאכות של שבת למדים ממלאכת המשכן כמבואר בגמרא (שבת מט:). אלא שהוכרח משה רבינו להטמין הענין צרמז עד למחרת, כדי שלא יכשלו ישראל באיסור מלאכה ציוס הכיפורים להוציא נדבתם מרשות היחיד לרשות הרבים, וזה שדרש המדרש צשרת"י זק צקה"ל רב, פי' צעה שהקהיל משה רבינו את כל עדת צני ישראל ללמדם הלכות יום הכיפורים, מאז כצר צישר להם את הצדק שעתיד הקצ"ה לעשות עמם להשרות שכינתו בחוכם, אלא שהיה דורש לפניהם דברי חורה שלא שמעת"ן ארון, כלשון הכחוצ (בראשית מצ כג) כי שומע יוסף, ופירש"י מציון. היינו שלא הבינו צני ישראל צו ציוס את עומק הדברים עד שגילה להם משה למחרתו את פרשת נדבת המשכן.

*

ה עוד לאורה מילין לפרש המדרש, רצוניתו צעלי אגדה אומרים, אמר הקצ"ה עשה לך קהילות גדולות ודרוש לפניהם צרבים הלכות שבת, כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהילות צכל שבת ושבת, ולכנוס צצתי מדרשות ללמד ולהורות לישראל דברי חורה איסור והיתר, כדי שיהא שמי הגדול מתקלם ציון צני, וכן דוד הוא אומר צשרתי זק צקה"ל רב, שהיה פותח ודרש לפניהם דברי חורה שלא שמעתן ארון מעולם. והדקדוקים מצוהרים.

ובראיה צהקדם לפרש החרוז שתיקן הארי"י הקדוש ז"ל צסעודתא דלפרח דשבתא, קדם רצון עלמין צמילין סחימין תגלון פחגמין

ציוס הזה תגלון פחגמין ותימרו"ן חידוש"א, לחדש חידושי תורה ולעשות תולדותיהם כיוצא בהם בתורה ה' ציוס השצת.

ועל פי הדברים האלו יש לבאר דברי הספרי (פ' עקב) דורשי רשומות אומרים, רלונך שחכיר מי שאמר והיה העולם למוד הגדה, שמתוך כך אחת מכיר את הקצ"ה ומדבק בדרכיו. וקשה למה נקט הלשון מי שאמר והיה העולם ולא כינוי אחר של הקצ"ה. ולדרכיו אפ"ל כי לימוד הגדות חז"ל המלאים דברי מוסר ויראת ה', משריש באלים יראה וקדושה, והמאור שבה מציאו לעסוק בתורה לשמה, ועל ידי זה זוכה לחדש חידושים אמיתיים בתורה ה', וזה שאמרו רלונך שחכיר מ"י שאמ"ר והי"ה העול"ם, היינו אם רלונך להכיר את הכח אשר נטע הקצ"ה בצריחת העולם לעשות תולדותיהם כיוצא בהם, למוד הגדה, כי היא מציאה את האדם לעסוק בתורה לשמה, ולחדש חידושי תורה אמיתיים בתורה ה', בצחינת חלה הדברים אשר לוב ה' לעשות אותם, לחזור ולעשות תולדותיהם כיוצא בהם.

רבותינו הטובקים באגדה אשר המאור שבה מציא את האדם לעסוק בתורה לשמה ולחדש חידושים אמיתיים בתורה, הם דרשו ואמרו, אמר הקצ"ה עשה לך קהילות גדולות ודרוש לפניהם בכל שצת ושצת, כי שצת קודש הזמן גרמא לדרוש ולחדש חידושי תורה, ועל כן יעשו קהילות וידרשו לפני בני ישראל, כדי שיבא שמי הגדול מתקלם בין בני, שעל ידי חידושי תורה מרגישים כי יש חלבים בישראל, מאחר שכל עיני העולם יש להם סוף וקץ, ואין סוף להתורה כמו שאין סוף לנוחן התורה, ועל זה סיים ואמר וכן דוד היה פותח ודרש לפניהם דברי תורה שלא שמעתן ארזן מעולם, היינו שדוד המלך זכה לעסוק בתורה לשמה ולחדש חידושים בתורה, וכמו שדרשו עליו בגמרא (סנהדרין לג:) איש מלחמה, שידע לישא וליתן צמלחמחה של תורה, ונצון דבר, שמצין דבר מתוך דבר. והיה דורש לפני בני ישראל חידושי תורה חדשים אשר עדיין לא שמעתן ארזן מעולם, ועל ידיהם המליך את הקצ"ה בעולמו.

L

*

והנה כחצ צספר ליצא צעי (בהקדמה) לפרש מה שדרשו חז"ל (ויק"ר פי"ג ס"ג) על הכחוצ (ישעיה נא ד) תורה מאתי תלא, חידוש תורה מאתי תלא. דהנה על ידי פלפול וחידושי תורה מרגישים כי יש חלבים בישראל, מאחר שכל עיני העולם יש להם סוף וקץ, ואין סוף להתורה כמו שאין סוף לנוחן התורה, ולכן על ידי חידושי תורה, שהתורה מתחדשת בכל רגע, מזה נצחן לאדם כי תורה מאתי תלא מאת האין סוף צ"ה, עכ"ד.

ומעתה כאשר משמיענו הכחוצ צפרשה זו חלה הדברים אשר לוב ה' לעשות אותם, דהיינו לחדש חידושים בתורה ולעשות תולדותיהם כיוצא בהם, על כן פתח המדרש ודרש רבותינו בעל"י אגד"ה אומרים, פי'

ו או יאמר לבאר המדרש, רבותינו בעלי אגדה אומרים, אמר הקצ"ה עשה לך קהילות גדולות ודרוש לפניהם צרבים הלכות שצת, כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקביל קהילות בכל שצת ושצת, ולכנוס בצחי מדרשות ללמד ולהורות לישראל דברי תורה איסור והיתר, כדי שיבא שמי הגדול מתקלם בין בני, אמר משה לישראל אם אחס עושים כסדר הזה הקצ"ה מעלה עליכם כאילו המלכתם אותי בעולמי שנאמר ואחס עדי נאם ה' ואני אל, וכן דוד הוא אומר צשרתי לזק צקהל רב, שהיה פותח ודרש לפניהם דברי תורה שלא שמעתן ארזן מעולם.

צ ששרת ימים תעשה מלחכה וציוס השצעי יהיה לכם קודש שצת שצחון לה',